

A FELSŐOKTATÁS SZOCIÁLIS DIMENZIÓJA

A felsőoktatási részvétel és hozzáférés kiszélesítésének folyamatát magában foglaló szociális dimenzió a nemzeti és az európai szintű felsőoktatási politika egyik központi témája. Ezt a kérdéskört járta körül a *Continuing EHEA reforms in Hungary* projekt keretében folytatott kutatás („A felsőoktatás szociális dimenziója – hátrányos helyzetű csoportok hozzáférése és részvétele a felsőoktatásban.”) Az Erasmus+ támogatással az EMMI és a Tempus Közalapítvány együttműködésében megvalósuló kutatás célja a nemzetközi tapasztalatok feltérképezése volt, valamint, hogy beazonosítsa a magyar felsőoktatásban résztvevő hátrányos helyzetű hallgatói csoportokat, és megvizsgálja belépési, illetve képzési életútjukat.

A szociális dimenzió nem egységes, egzakt fogalmi meghatározás, az egyes országok általában nemzeti sajátosságainak és az oktatáspolitikai hangsúlyoknak megfelelően kezelik a kérdéskört. A nemzetközi tapasztalatok szerint a legfontosabb célkitűzések: a felsőoktatási intézmények társadalmi felelősségvállalásának fokozása, a felsőoktatásban alulreprezentált csoportok felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek, végzettségi arányainak javítása. A külföldi gyakorlatok összességében arra világítanak rá, hogy a célok elérését a folyamatok nyomon követését szolgáló adatgyűjtési és elemzési rendszerek kialakítása, a nyitott és rugalmas tanulási utak biztosítása, az előzetes tanulmányok, ismeretek elfogadása, a hallgatói szolgáltatások fejlesztése, valamint a finanszírozási és támogatási rendszer kiszélesítése és hatékonyabbá tétele szolgálhatja a legeredményesebben.

Hazai viszonylatban a hátrányos helyzetű csoportok: a fogyatékosokkal élők, a kisgyermekesek, a határon túliak, a szociálisan hátrányos helyzetűek és a roma/cigány fiatalok. Részből a definíciós problémák, részben az adatbázisok adattartalmának hiányosságai miatt jelenleg hézagosan állnak rendelkezésre azok a nyomon követési lehetőségek, amelyek segítségével teljes körűen mérhető lenne a hátrányos helyzetű hallgatói csoportok tagjainak

az oktatási rendszerben való előrehaladása, eredményessége. Hiányoznak az olyan longitudinális vizsgálatok és mélyfúrások is, amelyek az adminisztratív adatokon túl egy-egy célcsoport bekerülési esélyeit és továbbhaladását, tanulmányi eredményességét elemzik. Kidolgozásra vár egy egységes vizsgálati módszertanra, tudásbázisra épülő nyomon követési rendszer koncepciója is. Ennek során mérlegelni kell a különböző adatbázisok (pl. FIR és FELVI) összekapcsolási lehetőségeit, valamint a párhuzamos adatgyűjtő szervezetekkel (pl. HÖÖK, MÁSZ) és a Diplomás Pályakövetési Rendszerrel (DPR) kialakított együttműködések, adatcserék alternatíváit is.

A *felsőoktatás szociális dimenziója* című tanulmány a feltárt hiányosságok és a javaslatok mellett bemutat néhány hazánkban is jó példaként említhető gyakorlatot, amelyek segítik a hátrányos helyzetű csoportok felsőoktatásba való bejutását, illetve a tanulmányok sikeres befejezését. A magyarországi támogatási formákat bemutató fejezet például részletesen felsorolja az egyes célcsoportok számára elérhető pénzbeli és nem pénzbeli támogatási formákat, valamint az egyéb elérhető egyesületi támogatásokat a felsőoktatási életút (bekerülés, bennmaradás, végzés és munkaerő-piacra kerülés) szakaszaiban. A tanulmány egyes intézmények esélyegyenlőségi szolgáltatásait bemutató fejezetében pedig arra találhatunk jó gyakorlatokat, hogy intézményi szinten milyen eszközrendszerrel, hogyan lehet segíteni a különböző csoportokat tanulmányaik sikeres elvégzése érdekében.

A *felsőoktatás szociális dimenziója – hátrányos helyzetű csoportok hozzáférése és részvétele a felsőoktatásban* című kiadvány elérhető és letölthető a Tempus Közalapítvány online könyvtárában: <http://www.tka.hu/konyvtar>.

FEHÉRVÁRI ANIKÓ – SZÉLL KRISZTIÁN
HERA – Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete